

Ημέρα Μνήμης Εθνικών Ευεργετών

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Η 30ή Σεπτεμβρίου κάθε έτους καθιερώθηκε
ως ημέρα Εθνικής Μνήμης των Εθνικών Ευεργετών.
Ετοιμάσαμε και παρουσιάσαμε σε μια διδακτική ώρα
στα τμήματα του σχολείου την παρακάτω παρουσίαση.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ελληνικό κράτος έχει καθιερώσει την 30ή Σεπτεμβρίου ως «Ημέρα Μνήμης Εθνικών Ευεργετών». Μάλιστα, στην πόλη μας, μέσα στη Διεθνή Έκθεση, υπάρχει μνημείο αφιερωμένο σ' αυτούς. Κάθε τριακοστή Σεπτεμβρίου γίνεται εκεί κατάθεση στεφάνων και τιμάται η μνήμη τους.

Το φαινόμενο των Ελλήνων Εθνικών Ευεργετών είναι μοναδικό σε όλο τον κόσμο και αποδείχθηκε πολύ σημαντικό και καθοριστικό για την εδραίωση και ανάπτυξη του νεοελληνικού κράτους.

Τι ήταν όμως οι εθνικοί ευεργέτες; Άραγε ήταν μια συγκεκριμένη ομάδα με κοινά χαρακτηριστικά ή καθένας τους αποτελεί μια μοναδική και ξεχωριστή περίπτωση;

(ΑΠΑΝΤΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ)

Εθνικοί ευεργέτες ήταν πλούσιοι Έλληνες που διέθεσαν μέρος ή όλη τους την περιουσία για την εξυπηρέτηση κοινωφελών σκοπών, δηλαδή για να χτιστούν και να λειτουργήσουν σχολεία, νοσοκομεία, ορφανοτροφεία, βιβλιοθήκες, πανεπιστήμια κά.

Οι εθνικοί μας ευεργέτες έκαναν πράξη το «εὖ ποιεῖν» του Αριστοτέλη.

Σωστά έχει γραφτεί πως *«Όλοι οι ευεργέτες ήταν πλούσιοι, όμως οι πλούσιοι δεν είναι όλοι ευεργέτες»*.

Ποια είναι η διαφορά των ευεργετών από τους υπολοίπους πλούσιους;

Ο τρόπος που διαχειρίστηκαν τον πλούτο τους. Διαχώρισαν τη θέση τους, προτίμησαν την οικονομική προσφορά από τη σπατάλη και την ατομική απόλαυση. Προτίμησαν την προσφορά στην Ελλάδα από την προσφορά υλικών αγαθών προς τον εαυτό τους ή την οικογένειά τους. Προτίμησαν τον δύσκολο δρόμο, σαν τον Ηρακλή, που, όπως γνωρίζουμε, όταν βρέθηκε μπροστά στους δυο δρόμους της ζωής, μπροστά στην αρετή και στην κακία, διάλεξε την πρώτη. Και αυτό έκανε τη διαφορά.

Αλλά τα έργα των εθνικών ευεργετών δεν είναι απλώς τούβλα και οικοδομικά υλικά, όπως εύστοχα έγραψε ο Καθηγητής Πανεπιστημίου Στέφανος Παπαγεωργίου. Η εθνική ευεργεσία είναι κάτι πολύ ανώτερο. Είναι μια μεγάλη αξία. Η αξία της προσφοράς στην πατρίδα!

Τρία είναι τα βασικά χαρακτηριστικά τους: ιδιωτική πρωτοβουλία – εθνική συνείδηση – ανιδιοτελής προσφορά προς την πατρίδα.

Το 1830 η Ελλάδα γίνεται για πρώτη φορά ελεύθερο κράτος. Η αιματηρή Επανάσταση του 1821 έφερε την πολυπόθητη ελευθερία, όμως στοίχισε πολλά στους Έλληνες. Όταν ο τόπος ειρηνεύει, ό,τι απομένει είναι αυτό που θα ονομάζαμε «καμένη γη». Σωροί ερειπίων, φτώχεια και εξαθλίωση ήταν η επόμενη μέρα της ελευθερίας. Μιας ελευθερίας που θα έπρεπε να οικοδομηθεί και πάλι από την αρχή, με τη δημιουργία οργανωμένου κράτους. Η Αθήνα, όταν έγινε το 1834 η νέα πρωτεύουσα της Ελλάδας, αριθμούσε μόνο 7.000 κατοίκους. Η εικόνα της ήταν άθλια. Έπρεπε να αναγεννηθεί και να αποκτήσει και πάλι την αίγλη της αρχαίας Αθήνας, ώστε να αναδειχτεί και πάλι εθνικό κέντρο. Πώς να τα καταφέρει όμως;

Ακριβώς τότε ήταν που ανέλαβαν δράση οι εθνικοί μας ευεργέτες. Εμφανίστηκαν σαν από μηχανής θεοί, για να καλύψουν την οικονομική αδυναμία του νεοσύστατου κράτους. Η Αθήνα τούς οφείλει αναμφίβολα ένα πολύ σημαντικό μερίδιο της αισθητικής και λειτουργικής της αναβάθμισης. Ένας μεγάλος αριθμός δημόσιων κτιρίων χτίστηκαν με την απλόχερη οικονομική προσφορά των εθνικών μας ευεργετών. Και η πατρίδα ονόμασε τα κτίρια αυτά με το όνομά τους ως ελάχιστο φόρο τιμής: φυλακές Αβέρωφ, μετσόβειο πολυτεχνείο, θωρηκτό «Αβέρωφ», Ζάππειο μέγαρο, Βαρβάκειος αγορά και πολλά άλλα.

Βέβαια, οι ευεργεσίες κάλυψαν και ανάγκες σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, αλλά και των ομογενών του εξωτερικού, όπως θα δούμε και στη συνέχεια.

Ξεκινάμε από τον πρύτανη των Ευεργετών, τον Γεώργιο Αβέρωφ.

Ο Γεώργιος Αβέρωφ γεννήθηκε στο Μέτσοβο το 1818. Το 1840 πήγε ως μετανάστης στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Εκεί ανέπτυξε έντονη επιχειρηματική δραστηριότητα και απέκτησε μεγάλη περιουσία, την οποία διέθεσε για την προώθηση εκπαιδευτικών και εθνικών σκοπών, καθώς και σε φιλανθρωπίες. Με τις πρώτες δωρεές του δημιουργήθηκαν παρθεναγωγείο και νοσοκομείο στην Ελληνική κοινότητα της Αλεξάνδρειας. Έκανε δωρεές στο Μέτσοβο και στην Αθήνα.

Με την οικονομική του αρωγή αποπερατώθηκε το Πολυτεχνείο της Αθήνας, το οποίο ονομάστηκε Μετσόβειο γιατί οι τρεις δωρητές του Στουρνάρης, Τοσίτσας και Αβέρωφ κατάγονταν από το Μέτσοβο. Επίσης, κτίστηκαν η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, οι φυλακές Αβέρωφ και αναμαρμαρώθηκε το Παναθηναϊκό Στάδιο. Σπουδαία υπήρξε η συνδρομή του στη ναυπήγηση του θωρηκτού «Αβέρωφ», τη ναυαρχίδα του στόλου μας κατά τους Βαλκανικούς πολέμους. Σε αυτό οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά η ναυτική επικράτηση των Ελλήνων στο Αιγαίο.

Ο Γεώργιος Αβέρωφ απεβίωσε στην πόλη της Αλεξάνδρειας την δεκάτη πέμπτη Ιουλίου 1899, σε ηλικία 81 ετών. Η Ελληνική πολιτεία σε ένδειξη τιμής και ευγνωμοσύνης ανήγειρε ανδριάντα μπροστά από το Παναθηναϊκό Στάδιο.

Ευάγγελος Ζάππας και Κωνσταντίνος Ζάππας

Οι Ευάγγελος και Κωνσταντίνος Ζάππας ήταν ξαδέρφια. Απέκτησαν τεράστια περιουσία συνεργαζόμενοι στη Ρουμανία, όπως εργοστάσια, κτήματα, μύλους, καταστήματα, αλευροποιία, φούρνους και σπίτια. Ανάλογη ήταν η κινητή και ακίνητη περιουσία τους στην Ελλάδα. Ο Ευάγγελος Ζάππας από το 1856 ήδη ενδιαφέρθηκε για την ανασύσταση των ολυμπιακών αγώνων, όχι ως αθλητικών, αλλά ως βιομηχανικών και καλλιτεχνικών διαγωνισμάτων και διέθεσε τα αναγκαία ποσά για να κτιστεί μέγαρο εκθέσεων. Έτσι καθιερώθηκαν τα Ολύμπια. Ο Ζάππας υποστήριξε οικονομικά τα Ολύμπια δωρίζοντας 1.200.000 δραχμές για την πρώτη αναμαρμάρωση του Παναθηναϊκού Σταδίου και κληροδοτώντας υπέρογκα κεφάλαια για τη διατήρηση του θεσμού.

Όταν απεβίωσε ο Ευάγγελος Ζάππας το 1865 σε ηλικία 65 ετών, άφησε μοναδικό κληρονόμο τον εξάδελφό του Κωνσταντίνο. Ο τελευταίος, συνετός και επιδέξιος διαχειριστής, διέθεσε τεράστια ποσά για κοινωφελή έργα και δραστηριότητες. Προχώρησε στην κατασκευή εκπαιδευτηρίων στη γενέτειρά του, το Λάμποβο της Βορείου Ηπείρου και στα παρακείμενα χωριά. Έκανε καταθέσεις στην Εθνική Τράπεζα για την εκπαίδευση νέων σε γεωργικές σχολές και μετεκπαίδευσή τους σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Προσέφερε χρηματικά ποσά για εκδόσεις γεωργικών βιβλίων. Προέβη στην ανέγερση του Ζαππείου Μεγάρου στην Αθήνα και επιδότησε την κατασκευή των προτύπων Παρθεναγωγείων Κωνσταντινουπόλεως και Ανδριανουπόλεως και άλλων πόλεων της Θράκης. Έκανε δωρεές στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και στη Φιλολογική Εφορεία Βουκουρεστίου για τη διάσωση της «ρωμανικής» γλώσσας.

Ο Κωνσταντίνος Ζάππας απεβίωσε το 1892 σε ηλικία 78 ετών. Το Ελληνικό κράτος προς τιμήν των δύο εθνικών ευεργετών ύψωσε τους ανδριάντες τους μπροστά από το Κατάστημα των Ολυμπίων (Ζάππειο Μέγαρο).

Βασίλειος Σιβιτανίδης

Ο Βασίλειος Σιβιτανίδης, γιος του Κύπριου Ιερώνυμου Σιβιτανίδη, γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1830, όπου περάτωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Αμέσως μετά ασχολήθηκε με το εμπόριο μέσω του οποίου απέκτησε μεγάλη περιουσία και κύρος.

Κατέστη ένας από τους επιφανέστερους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες της ελληνικής κοινότητας της Αλεξάνδρειας. Συνέδραμε στην πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη της παροικίας υποστηρίζοντας με δωρεές εκπαιδευτικά ιδρύματα και κοινωφελή σωματεία.

Οι ευεργεσίες του δεν περιορίστηκαν στο χώρο της αλεξανδρινής παροικίας. Κοιμήθηκε το 1921 σε ηλικία 91 ετών, κληροδοτώντας στο ελληνικό κράτος αιγυπτιακά χρεόγραφα και λίρες, αξίας 3.000.000 χρυσών ελληνικών δραχμών. Το κληροδότημα χρησιμοποιήθηκε για την ίδρυση και συντήρηση Τεχνικής Σχολής.

Η «Σιβιτανίδειος Σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων» ιδρύθηκε έξι χρόνια μετά το θάνατό του, το 1927, και λειτούργησε το έτος 1929. Η Σχολή διέθετε και οικοτροφείο, στο οποίο στεγαζόταν και σιτιζόταν μεγάλος αριθμός απόρων μαθητών της.

Η «Σιβιτανίδειος Σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων» αποτελούσε εκπαιδευτικό ίδρυμα πρωτοποριακό στην εποχή του, που κάλυψε μεγάλο μέρος των αναγκών της χώρας σε τεχνικό προσωπικό μέσης και κατώτερης εκπαίδευσης.

Η Σιβιτανίδειος σχολή λειτουργεί μέχρι τις μέρες μας ως ΙΕΚ.

Ιωάννης Βαρβάκης (Λεοντίδης)

Γιος του Ψαριανού караβοκύρη Ανδρέα Λεοντίδη, ο Ιωάννης Βαρβάκης οφείλει το επώνυμό του στο βαρβάκι (είδος γερακιού), παρατσούκλι που του δόθηκε για τα μεγάλα μάτια του και την ορμητικότητα του χαρακτήρα του.

Στις κρίσιμες στιγμές για τον Ελληνισμό, τέλος του 18ου αιώνα και αρχές του 19ου, ο Βαρβάκης, καταξιωμένος έμπορος και επιχειρηματίας στην Κασπία θάλασσα, απέδειξε πολλαπλά την κοινωνική του ευαισθησία και το ενδιαφέρον του για την πρόοδο του Γένους. Συνέτρεξε το φίλο του Νικηφόρο Θεοτόκη στο κοινωνικό του έργο, ενώ το 1817 βοήθησε στην ίδρυση ελληνικών σχολείων στη Μαριούπολη.

Ύστερα από αίτημα του Ιωάννη Καποδίστρια προσέφερε 150.000 ρούβλια για την ίδρυση Ανώτερης Ελληνικής Σχολής στην Οδησό το 1818, προσέφερε για την οικονομική ενίσχυση της Φιλομούσου Εταιρείας την οποία είχε ιδρύσει ο Καποδίστριας στη Βιέννη, ενώ προκάλεσε τον ενθουσιασμό του Κοραή, όταν την ίδια χρονιά προσέφερε χιλιάδες γρόσια στο Γυμνάσιο της Χίου. Με την έκρηξη της Επανάστασης, συνέδραμε οικονομικά τον Υψηλάντη και διέθεσε υψηλά ποσά για την εξαγορά Χριστιανών αιχμαλώτων, ενώ παράλληλα έστελνε φορτία σίτου και πυρίτιδας, καθώς και χρήματα για τις ανάγκες του στόλου.

Με τη διαθήκη του άφησε χιλιάδες ρούβλια για την ανέγερση σχολείων και για τη μόρφωση των Ελληνόπουλων. Με βουλευτικό διάταγμα του 1843 αποφασίστηκε η ανέγερση διδακτηρίου, το οποίο ολοκληρώθηκε το 1860 στην οδό Αθηνάς, στο σημείο που υπάρχει σήμερα η Βαρβάκειος αγορά.

Ο Ιωάννης Βαρβάκης απεβίωσε το 1825 σε ηλικία περίπου 75 ετών. Η πολιτεία προς τιμήν του ήγειρε ανδριάντα του στον κήπο του Ζαπφείου. Ο τάφος του βρίσκεται στην πόλη της Ζακύνθου.

Η περιπετειώδης ζωή του έγινε ταινία το 2012, σε σκηνοθεσία του Γιάννη Σμαραγδή.

Ιωάννης Δόμπολης

Γεννήθηκε στη Νίζνα της σημερινής Ουκρανίας το 1769. Ήταν γιος του δερματέμπορου Τριαντάφυλλου Δόμπολη, με καταγωγή από το Δεσποτικό Ιωαννίνων. Τις εγκύκλιες σπουδές του τις ολοκλήρωσε στη γενέτειρά του, μαθαίνοντας, παράλληλα, γαλλικά και ρωσικά. Στη συνέχεια ασχολήθηκε με το εμπόριο και τις τραπεζικές επιχειρήσεις στην Αγία Πετρούπολη, επεκτείνοντας τη μεγάλη περιουσία που είχε αποκτήσει ο πατέρας του. Το 1809 γνώρισε τον Ιωάννη Καποδίστρια, ανώτερο διπλωματικό υπάλληλο της τσαρικής Ρωσίας, και συνδέθηκε μαζί του με στενή φιλία.

Οι δύο άνδρες έθεσαν από κοινού ως στόχο την εκπαίδευση του υπόδουλου Γένους, απαραίτητη προϋπόθεση για την πνευματική αφύπνιση και την απόκτηση της εθνικής του ανεξαρτησίας. Μετά την εκλογή του Ιωάννη Καποδίστρια ως κυβερνήτη του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, το 1828, ήλθε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Αίγινα, υπηρετώντας ως γενικός ταμίας των Οικονομικών της χώρας, θέση που διατήρησε ως τον Νοέμβριο 1829, οπότε παραιτήθηκε λόγω ασθένειας. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα συνέβαλε στην ίδρυση Εθνικής Χρηματικής Τράπεζας στο Ναύπλιο, ενώ ταυτόχρονα διατέλεσε υπουργός Οικονομικών.

Είναι χαρακτηριστικό πως τους μισθούς που έπαιρνε από όλες τις παραπάνω θέσεις τους διέθεσε για τις ανάγκες του έθνους.

Με τη διαθήκη του, της 4ης Φεβρουαρίου 1849 κληροδότησε το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του στο ελληνικό Δημόσιο για την ανέγερση και τη συντήρηση στην Αθήνα Πανεπιστημίου με την επωνυμία «Καποδιστριακό», ως ένδειξη σεβασμού και τιμής στον φίλο του Ιωάννη Καποδίστρια. Έγραψε, μάλιστα, στη διαθήκη του, ότι το πανεπιστήμιο πρέπει να έχει, εκτός των άλλων επιστημονικών οργάνων και εργαστηρίων, και ιδιαίτερο παρεκκλήσιο, για να εκκλησιάζονται σε αυτό οι διδάσκαλοι και οι φοιτητές.

Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα έζησε στην Αγία Πετρούπολη της Ρωσίας, όπου ασχολήθηκε και πάλι με το εμπόριο και τιμήθηκε από τον τσάρο της Ρωσίας με τον «τίτλο ευγενείας», τον οποίο απένειμαν σε ανθρώπους διακεκριμένους για τον καλό τους χαρακτήρα και τη μεγάλη προσφορά τους. Απεβίωσε το 1849 στην Αγία Πετρούπολη.

Ανάμεσα στους εθνικούς μας ευεργέτες προβάλει και μια γυναικεία μορφή:

Έλενα Βενιζέλου – Σκυλίτση

Η Έλενα Βενιζέλου – Σκυλίτση γεννήθηκε στο Λονδίνο το 1874 και ήταν κόρη πλουσίων ομογενών επιχειρηματιών στο Λονδίνο. Το 1912 γνώρισε τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος είχε έρθει στο Λονδίνο για να διαπραγματευτεί τη Βαλκανική Συνθήκη. Την 15 Σεπτεμβρίου 1921 τελούν το γάμο τους στο Λονδίνο. Η Έλενα επιστρέφει στην Ελλάδα το 1928.

Από τα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου άρχισε να αναπτύσσει μεγάλη δραστηριότητα υπέρ της Ελλάδας. Οργάνωσε εράνους και διέθεσε χρήματα από την προσωπική της περιουσία για την αποστολή ιματισμού, φαρμακευτικού και νοσοκομειακού υλικού για τις ανάγκες του ελληνικού στρατού.

Μετά τη λήξη του πολέμου, από το 1927 έως το 1933, με τα χρήματα της κτίστηκε πρότυπο μαιευτήριο στην Αθήνα, προς τιμήν της αγαπημένης της φίλης Μαρίας Ηλιάδη, η οποία απεβίωσε το 1924. Ίδρυσε το στάδιο στην πόλη των Χανίων. Συνέβαλε στην ίδρυση του Νοσοκομείου του Ερυθρού Σταυρού. Δώρισε την προσωπική της βιβλιοθήκη, η οποία αποτελείτο από χιλιάδες τόμους, σε Βιβλιοθήκες της Κρήτης.

Με τη διαθήκη της άφησε σημαντικά ποσά δεσμευμένα σε αγγλικά χρεόγραφα για τις γενικές λειτουργικές ανάγκες του μαιευτηρίου «Μαρία Ηλιάδη». Με τα χρήματά της ανεγέρθηκε στην αυλή του Μαιευτηρίου παρεκκλήσιο αφιερωμένο στη μνήμη των Αγίων Ελευθερίου και της Ισαποστόλου Ελένης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αυτές και άλλες πολλές μορφές εθνικών ευεργετών έχει να προβάλλει η ένδοξη ιστορία της πατρίδας μας. Μορφές που μας γεμίζουν περηφάνεια, αλλά και ευγνωμοσύνη! Μα θα ρωτήσει κάποιος: Μόνο τότε υπήρξαν εθνικοί ευεργέτες; Σήμερα τι γίνεται;

Το λαμπρό παράδειγμα των ευεργετών που αναφέραμε, ενέπνευσε κι άλλους Έλληνες, λιγότερο ή περισσότερο γνωστούς στο ευρύ κοινό. Μια ιερή αλυσίδα ανθρώπων με αγνή αγάπη για την πατρίδα, φτάνει ως τις μέρες μας. Εμείς θα σας μιλήσουμε για έναν μόνο. Εσείς, μπορείτε να αναζητήσετε κι άλλους.

(BΙNTEO ΤΣΟΥΝΗ)

Παλιότεροι και σύγχρονοι εθνικοί ευεργέτες, καλούν εμάς, τα παιδιά του 2023, να γνωρίσουμε τον βίο και τα έργα τους και να τους μιμηθούμε. Να αγαπήσουμε την Ελλάδα όπως κι αυτοί και να βάλουμε την αξία της προσφοράς σε κυρίαρχη θέση στη ζωή μας. Σε όποιο πόστο κι αν βρεθούμε, να υπηρετήσουμε τον συνάνθρωπο και την πατρίδα. ΑΞΙΖΕΙ!!!